

آلفرد بینه
جستجوی علمی برای درک
ماهیت پیچیده آدمی

نوشته
فرید براتی سده

براتی سده، فرید، ۱۳۴۲ -

آلفرد بینه: جستجوی علمی برای درک ماهیت پیچیده آدمی / نوشته فرید براتی
سده. -- تهران: دائره، ۱۳۸۴.

۱۶۵ ص. - (مجموعه ۱۲۰ جلدی بزرگان روان‌شناسی و تعلیم و تربیت:

ا.ج. ۱۰)

ISBN 964 - 7932 - 00 - 6 (دوره) : ۱۴۵۰۰ ریال

ISBN 964 - 7932 - 38 - 3 (ج. ۱۰ - ۱)

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.

واژه‌نامه.

کتابنامه: ث. [۱۵۵] - ۱۵۸.

نمایه.

۱. روانکاوان. ۲. مربیان. ۳. بینه، آلفرد، ۱۸۵۷ - ۱۹۱۱ م. Binet, Alfred .

الف. عنوان. ب. فروست.

ج. ۱۰

۱۵۰ / ۱۹۵۰۲۲

BF ۱۰۹ / ۱۳

۸۴ - ۲۵۵۷۲

کتابخانه ملی ایران

آلفرد بینه

جستجوی علمی برای درک ماهیت پیچیده آدمی

نویسنده: فرید براتی سده

ویراستار: ع. ح. سازمند

صفحه آرا: راحله سادات بیطرفان

طرح جلد: مریم مقدس زاده

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طیف‌نگار

شمارگان: ۲۲۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۸۵

شابک دوره ۶-۰۰-۷۹۳۲-۹۶۴

ج (۱۰) ۳-۲۸-۷۹۳۲-۹۶۴

نشر دائره

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

تهران: خیابان استاد مطهری، خیابان سلیمان خاطر (امیراتابک)،

کوچه اسلامی، شماره ۴/۲

صندوق پستی: ۴۱۴۶-۱۴۱۵۵

کدپستی: ۱۵۷۸۶۲۵۸۱۱

تلفکس: ۸۸۸۱۲۰۸۳

تلفن: ۸۸۸۴۶۱۴۸ - ۸۸۸۴۲۵۴۳

email: danjehpub@hotmail.com

فروش اینترنتی و آشنایی با نشر دائره در:

www.iketab.com

سخن ناشر

جان چه باشد در خبر جز آزمون هر که را افزون خبر، جانش فزون
جان ما از جان حیوان بیشتر از چه؟ از آن کوفزون دارد خبر

مطالعه زندگی، تفکر و دیدگاه بزرگان علم، بویژه بزرگان علوم رفتاری و تعلیم و تربیت که عمر خود را در توصیف و تبیین ذهن و دل آدمیان صرف کرده‌اند، هم دلپذیر است و هم چالش‌انگیز و تناقض‌آمیز. سفری است از «خویشتن» به ژرفای ناشناخته و همواره در جستجوی «خویشتن». توصیف نموده‌ها، تصویر هست‌ها و جلوه نیلوفرانه رفتار و تبیین و تفسیر، گمانه‌زنی در علل و اسباب و چگونگی برآمدن این زیبایی از لجن‌زار است.

پیروان همه ادیان این دیالکتیک جاری را آموخته‌اند که از بطن ظلمت، آب زندگانی می‌جوشد و به عقل و حیانی دریافته‌اند که خلیفه حق از گل گندیده و به نفخه او به رفتار شد و می‌بینند که چگونه آفریننده از آب لَرَج بویساک زیباترین آفریده را آفرین می‌گوید. با این حال این همه آموزه، همواره در یاد «خودآگاه» نمی‌پاید. از این رو همسفری دانشجویان با روان‌شناسان، عصب‌شناسان، روان‌پزشکان و مربیان بزرگ همچنان در عین جذابیت، همراه با قدری سردرگمی، دوگانگی و در پاره‌ای اوقات ورود به ژرفاها، نفس‌گیر و دشوار است. با این همه اگر این راه، روشمندانه و با طرح و نقشه سنجیده‌ای پیموده شود، یکی از پرمعنی‌ترین جستجوهاست. زیرا معرفت به نفس، معرفتی ربّانی است.

بدین خاطر، بخش پژوهشی «شرد/نثر» پس از روزها گفتگو و رای‌زنی، بر آن شد تا از فرهیختگان و خبرگان علوم رفتاری و تعلیم و تربیت کشور درخواست کند که مجموعه‌ای یکصد و بیست جلدی از زندگینامه نظریه‌پردازان این حوزه معرفت را به رشته تحریر درآورند.

از همه مؤلفان دانشور و بزرگوار این مجموعه سپاسگزاریم که با فروتنی و به انگیزه خدمت فرهنگی دشواری‌های این دعوت را پذیرا شدند.

تألیف را بر ترجمه ترجیح داده‌ایم بدین خاطر که نوشته‌های خارجی، با سرفصل‌ها، حجم و چارچوب تعیین شده هر کتاب سازگار نبود. به علاوه، بر این باوریم که هم‌اکنون استادان و متخصصان کشور، در زمینه‌های مورد نظر، به چنان بلوغ و پختگی علمی نایل شده‌اند که با آگاهی از پیشینه ژرف و گستره فلسفی - علمی، دقیق‌تر از ترجمه یک اثر از عهده شرح و نقد نظریه‌ها برآیند.

در انتخاب این بزرگان، گستره نفوذ و تأثیر، نوآوری و خلاقیت در ارائه نظریه‌ای روان‌شناختی، عصب‌شناختی و تربیتی، میزان و بسامد پژوهش‌هایی را که برانگیخته و بالاخره دامنه کاربرد آن، مد نظر قرار داده‌ایم.

چون دوره کودکی و نوجوانی دانشمندان نیز همچون کسان دیگر در شکل‌گیری شخصیت، انگیزش و نگرش و سوگیری او مؤثر بوده و هر نظریه‌ای هم زاده و هم پاسخگوی نیازهای زمان است، از این‌رو، دوران کودکی، شرایط خانوادگی، زمینه اجتماعی، تحصیل، مبانی فلسفی و چارچوبهای تئوریک، کاربردها و نقد نظریه از جمله فصول ثابت و همسانی است که در تدوین این مجموعه گنجانده شده است.

کتاب حاضر، دفتری از این مجموعه ۱۲۰ جلدی است که به «الفرد بینه» اختصاص یافته است.

از خداوند علی‌حکیم توفیق و از خوانندگان گرانقدر، استادان، دانشجویان و فرهنگ‌دوستان کشور راهنمایی مسئلت می‌کنیم.

فهرست

۹	مقدمه مؤلف
۱۳	بخش اول
	فصل ۱ - روان‌شناسی علمی در فرانسه:
۱۵	زمینه‌های تاریخی
۲۵	فصل ۲ - آلفرد بینه و تنهایی‌اش
	فصل ۳ - یک زندگی حرفه‌ای پربار:
۴۱	در جستجوی درک ماهیت آدمی
	فصل ۴ - شیوه‌های خاص پژوهش و
۷۵	تحقیق بینه
۸۵	بخش دوم
۸۷	فصل ۵ - رشد و تحول کودک: بینه یا پیازه
۹۹	فصل ۶ - بینه و تعلیم و تربیت
۱۰۹	فصل ۷ - هوش از نظر بینه
۱۲۳	فصل ۸ - آزمون بینه

۱۴۳	پی‌نوشت‌ها
۱۴۵	سخن پایانی
۱۴۷	سالنامه زندگی و فعالیت‌های علمی آلفرد بینه
۱۵۰	بخشی از مهم‌ترین آثار بینه
۱۵۵	منابع
۱۵۹	پیوست‌ها
۱۶۰	- واژه‌نما
۱۶۲	- موضوع‌نما
۱۶۴	- نام‌نما
۱۶۶	- جای‌نما
	آثار نشر دائرة

مقدمه

تاریخ علم حکایت مردان و زنان نام‌آوری است که هر یک در تلاش به منظور کشف حقایق علمی، زندگی خود را وقف هدف یا اهداف والای سعادت انسان نموده‌اند. پیشینه روان‌شناسی معاصر نیز از مردان و زنان بسیاری سخن می‌گوید که برای درک ماهیت پیچیده آدمی، این راز سر به مهر خلقت، سعی و تلاش گسترده‌ای داشته‌اند، بدین امید که با ابداعات و نوآوری‌های خود، پنجره‌های بسته ذهن را بگشایند. مردان و زنانی چون ویلهلم وونت^۱ و آزمایشگاه روان‌شناسی، جان واتسون^۲ و رفتارگرایی، سیگموند فروید^۳ و روانکاوی، لایتنر ویتمر^۴ و روان‌شناسی بالینی، آلپورت^۵ و شخصیت‌شناسی، ماریا مونته‌سوری^۶ و تعلیم و تربیت، لتا هالینگزورث^۷ و روان‌شناسی استثنایی و

آلفرد بینه^۸ روان‌شناسی شهیر فرانسوی نیز از جمله این اندیشمندان است، انسانی جدی و سخت‌کوش در راه کشف حقایق علمی. روان‌شناسی که گرچه نامش بیشتر با آزمون‌های روانی و روان‌سنجی گره خورده است، با حال تاریخ زندگی حرفه‌ای او گویای آن است که این متفکر با شجاعت در حوزه‌های مختلف روان‌شناسی به مطالعه و تحقیق پرداخته و آن‌گونه که مستندات علمی نشان

می‌دهد یافته‌های او امروزه و پس از دهه‌ها، هنوز هم نو و جالب توجهند.

اما بینه که بود، در کجا زیست و چه کرد؟ اگر از یک روان‌شناس یا دانشجوی روان‌شناسی پرسش شود که بینه کیست؟ بی‌تردید پاسخ خواهد "روان‌شناس فرانسوی که اولین آزمون هوشی را ساخت" یا چیزی به این مضمون. این پاسخ در عین درستی، نشانه‌ای دردناک از یک حقیقت دیگر هم هست و آن ناشناختگی بینه و فعالیت‌های اوست. این ضعف آشکار، البته صرفاً خاص روان‌شناسی کشور ما نیست، بلکه در بسیاری از کشورهای دیگر هم میزان شناخت از بینه همین اندازه و یا در همین حد است. شناسایی بزرگان روان‌شناسی و از جمله آلفرد بینه، کاری است مهم و اساسی و ضرورتی است انکار ناپذیر.

اینک که انتشارات محترم دانش در این راه پیشگام شده و به این کار سترگ اقدام کرده، فرصت مغتنمی است تا به زندگی و فعالیت‌ها و دیدگاه‌های بینه نگاهی از نزدیک بیافکنیم. اثر حاضر با همین هدف تهیه شده است. همین جا لازم می‌دانم تا از مسئولین گرامی انتشارات دانش و به ویژه دوست و برادر بسیار عزیزم جناب آقای صادقی‌نژاد مدیر محترم انتشارات که آماده‌سازی مطالب مربوط به بینه را به این حقیر محول کردند، تقدیر و تشکر کنم. امیدوارم که در مسیر بزرگی که برگزیده‌اند، موفق باشند.

همچنین برخود فرض می‌دانم تا از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر سازمند که با مطالعه اثر حاضر مؤلف را راهنمایی نمودند و با آرایه رهنمودهای مفید، یاری‌رسان حقیر گشتند، قدردانی نمایم. بازخورد مثبت و تشویق‌های استادانه ایشان، مرا به ادامه کار ترغیب و مشتاق کرد. سلامتی و سرافرازی ایشان را از خداوند حکیم مسئلت دارم.

نوشته حاضر در چند بخش تهیه و تنظیم شده است؛ بخش نخست و سرآغاز کتاب، نگاهی است اجمالی و مختصر به زمینه‌های تاریخی روان‌شناسی فرانسه در روزگار بینه. در بخش دوم به زندگی شخصی بینه اشاره می‌شود و سپس زندگی حرفه‌ای او مورد بحث قرار می‌گیرد و در آن به فعالیت‌های علمی بینه در حوزه‌های مختلف پرداخته می‌شود. آن‌گاه در ادامه به نقش مهم بینه در حوزه‌هایی که وی در آنها آوازه بیشتری یافته است اشاره می‌گردد که از آن جمله‌اند تعلیم و تربیت، هوش، رشد و تحول کودک و حافظه. در زمینه رشد و تحول و به ویژه روش بررسی او در این حوزه و یافته‌هایش، شباهت و مقارنه عجیبی با یافته‌ها و کارهای پیازه به چشم می‌خورد که حدود سه دهه بعد از بینه، فعالیت خویش را درباره تحول‌شناختی کودکان آغاز کرد.

ذکر نکته‌ای را درباره منابع کتاب حاضر لازم می‌دانم. مشتاقانه آرزو داشتم به زبان فرانسه آشنا بودم تا در تهیه مطالب این اثر از منابع دست اول استفاده کنم. اما اکنون که به این زبان آشنایی ندارم، تلاش کرده‌ام تا این نقص سبب عدم استفاده از منابع درجه اول نگردد. به خصوص کوشیده‌ام تا دست‌کم از آثار روان‌شناسان فرانسوی که به انگلیسی نوشته یا ترجمه شده و همچنین از منابع اساسی نام‌آوران روان‌شناسی معاصر استفاده کنم. خواننده ارجمند با نگاهی به منابع و کتب ارایه شده در انتهای کتاب امکان آشنایی با آنها را خواهد یافت.

در پایان از همه خوانندگان ارجمند تقاضا دارم تا چنانچه دیدگاه، نظر یا پیشنهادی درباره این اثر دارند، بر مؤلف منت گذارده و آن را با ناشر و یا خود اینجانب در میان گذارند و به نقد اثر حاضر بپردازند.